

OPINII DESPRE SUVERANITATE NAȚIONALĂ ȘI SUVERANITATE COLECTIVĂ

OPINIONS ON NATIONAL SOVEREIGNTY AND COLLECTIVE SOVEREIGNTY

*General de brigadă (r) prof. univ .dr. Mircea UDRESCU**
*Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU***

Rezumat: *Suveranitatea națională și suveranitatea colectivă sunt două sintagme ce generează stări și transformări radicale la nivelul managementului de țară. Ca stări temporare de manifestare, cele două sintagme generează și discuții extrem de diverse, în care se angajează deopotrivă oameni politici, diplomați, juriști, cadre didactice, mass-media, dar și simpli cetățeni. Cultura juridică internațională actuală a generalizat noțiunea de suveranitate și a exclus din limbajul diplomatic noțiunea de suzeranitate care, cel puțin pentru perioada feudală, sugera calitatea unui stat de a-și exercita autoritatea asupra altor state considerate a fi mai slabe și supuse, prin amestec în viața politică internă a acestora, impunându-le un anumit comportament intern și extern. Suveranitatea exprimă gradul de independență decizională a unui stat în raport cu alte state, care sugerează și o anumită stare de putere. La rândul său, suveranitatea colectivă se construiește pe baza unor înțelegeri colective între state, ca rezultat al abordării comune a securității colective. Interesele majore legate de securitate, exprimate prin decizii politice, fac posibile renunțări la anumite prerogative de suveranitate specifice statelor naționale. Drumul dinspre suveranitatea națională spre suveranitatea colectivă presupune diluarea celei dintâi și definierea vagă a celei de-a doua. Tocmai de aceea, apreciem că securitatea și suveranitatea, ca valori comune ale Europei, se află în fața unor mari schimbări paradigmatică.*

Cuvinte cheie: *suveranitate, securitate, națională, colectivă, stat, națiune, autoritate, independență, interes, conjunctură.*

* Profesor universitar doctor la Universitatea Artifex din București, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, udrescumircea@yahoo.com.

** Profesor universitar doctor, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, secretarul științific al Secției de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române, E-mail: esiteanu@yahoo.com.

Abstract: *National sovereignty and collective sovereignty are two phrases that generate radical states and transformations at the level of country management. As temporary states of manifestation, the two phrases also generate extremely diverse discussions, in which politicians, diplomats, lawyers, teachers, the media, but also ordinary citizens are engaged. The current international legal culture has generalized the notion of sovereignty and excluded from diplomatic language the notion of suzerainty which, at least for the feudal period, suggested the quality of a state to exercise its authority over other states considered weaker and subject, by interference in their internal political life, imposing on them a certain internal and external behavior. Sovereignty expresses the degree of decisional independence of a state in relation to other states, which also suggests a certain state of power. In turn, collective sovereignty is built on collective agreements between states, as a result of the common approach to collective security. Major security interests, expressed through political decisions, make it possible to relinquish certain sovereignty prerogatives specific to nation states. The road from national sovereignty to collective sovereignty involves diluting the former and vaguely defining the latter. That is why we consider that security and sovereignty, as common values of Europe, are facing great paradigm shifts.*

Keywords: *sovereignty, security, national, collective, state, nation, authority, independence, interest, conjuncture.*

Despre suveranitatea națională.

În esență, suveranitatea națională este suveranitate de stat, iar suveranitatea colectivă este suveranitate a unui grup constituit de state în raport cu alte grupuri constituite de state sau cu state nealiniatelor unor structuri cu o conduită comportamentală colectivă. Pentru statul național, suveranitatea constituie calitatea decizională esențială a statului în raport cu puterile de stat ale celorlalte state. Suveranitatea de stat se manifestă în îndeplinirea internă și externă a funcțiilor de stat, de natura securității, apărării și ordinii constituționale, precum și de ordin economic, politic, cultural, juridic, educațional și de altă natură. Suveranitatea națională sugerează mai mult independența unui stat față de alte state, iar suveranitatea de stat sugerează mai mult supremația puterii de stat în interiorul unei țări și independență față de puterea altor state. Dreptul internațional actual a generalizat noțiunea de suveranitate și a exclus din limbajul diplomatic noțiunea de suzeranitate care, cel puțin pentru perioada feudală, sugera calitatea unui stat de a-și exercita autoritatea asupra altor

state considerate a fi mai slabe și supuse, prin amestec în viața politică internă a acestora, impunându-le un anumit comportament intern și extern.

Suveranitatea exprimă gradul de putere al unui stat în raport cu alte state. Pe scară largă, puterea unui stat se clădește pe algoritmul educație – învățământ – specializare (diviziune socială a muncii) – performanță. La acest algoritm își aduc contribuția o mulțime de alți factori, care vizează istoria, religia, vecinătatea, morala, cultura, integritatea conducătorilor etc. mai pe scurt, câtă performanță în educație, învățământ și specializare, atâta suveranitate. Pentru domeniul de activitate economică, avem atâta suveranitate în domeniu, câtă performanță am acumulat în educația, învățământul și specializarea de profil.

Puterea economică se clădește prin suveranitate de stat, iar suveranitatea de stat are atâta forță câtă primește de la componenta sa economică. După cum se cunoaște, până în 1989 proprietatea în România era considerată bun al întregului popor, și orice însușire frauduloasă din cadrul acesteia se pedepsea exemplar, inclusiv cu condamnări la moarte. Acțiunea revoluționară a sfârșitului de an 1989 a pus și pentru România problema trecerii de la economia socialistă la economia capitalistă. Privatizarea și proprietatea privată au devenit sinonime cu bunăstarea, libera inițiativă și democrația, iar mass-media s-a pus în slujba celor care vedeau în asemenea procese o oportunitate de îmbogățire prin redistribuirea proprietății tuturor în interes personal prin folosirea instrumentelor de stat.

Au existat și puncte de vedere care au îndemnat la responsabilitate și la înțelepciune. Un asemenea punct de vedere a aparținut lui Janos Kornai care îndemna în sensul că nu proprietatea trebuie neapărat schimbată, ci proprietarul, deoarece proprietarul are menirea de a apăra proprietatea de speculă, corupție și necinste, fiind responsabil de obținerea de valoare adăugată. Pentru el, economia de penurie, cea comunistă, are nevoie de un nou proprietar care s-o facă prosperă, în folosul societății.¹ Pe aceeași linie s-au poziționat și un grup de oameni de afaceri germani care, încă din 1990, sugerau că nu neapărat proprietatea privată este soluția prosperității, ci forma în care este exploatată proprietatea, cu atât mai mult cea din

¹ Janos Kornai, *Dinamism, rivalitate și economie de surplus*, Editura Curtea Veche, București, 2018.

agricultură, deoarece mica proprietate nu mai poate fi eficientă acum la început de nou mileniu.

Din momentul în care intelectualitatea de serviciu a început o campanie agresivă de discreditare a instituțiilor de stat de sorginte anterioară, noua elită politică a căutat repede ajutor la instituțiile capitaliste de maximă mediatizare: FMI, BIRD etc. Și acestea au pus în fața României prioritatea priorităților: privatizarea, chiar dacă nu exista un mecanism rezonabil care să gestioneze acest proces. După trei decenii de privatizare, se apreciază că, în România, privatizarea „dacă nu a fost un eșec, în mod sigur a fost o nereușită”². În România, statul și-a pus suveranitatea în slujba unor interese discutabile și lipsite de integritate. Numai așa se explică faptul că, în circa 26 de ani, România a privatizat 8.200 de unități de stat și a încasat 7,1 miliarde de euro, media pe societate comercială fiind de circa 592.000 de euro, uimitor de mică, în raport cu valoarea activelor comerciale.³ În timp ce marile firme cu capital de stat au fost privatizate, au început să dispară, intrând în faliment, s-au înmulțit firmele private din domeniile comerțului cu amănuntul și cu ridicata, transportului de persoane și de mărfuri de mici dimensiuni, construcțiilor etc., entități care au început să ofere servicii și produse externalizate firmelor de stat în condiții suspect de avantajoase. Și în timp ce firmele privatizate au intrat una câte una în faliment, „În ultimii 20 de ani, România a exportat 35 milioane tone de fier vechi, la preț de 0,21 euro pe kilogram—echivalentul unui tren cu lungimea de 42 000 km, mai mult decât circumferința Pământului.”⁴

Corul celor care aduc critici serioase asupra modului în care s-a desfășurat procesul de privatizare și de integrare a României în Uniunea Europeană este condus de profesorul Constantin Ciutacu, fost ministru secretar de stat, neimplicat politic, și director al Institutului de Economie al Academiei Române. În cadrul unui interviu, acesta a făcut următoarele afirmații: „În 1989, infrastructura industrială situa România în primele 10 țări din Europa. .Putem spune că începusem să ne integrăm acceptabil cu economiile mari ale lumii. Exista platforma Pipera, creată de francezi, unde se construiau calculatoare. Autocamioanele și autobuzele fabricate la Brașov

² Florin Georgescu, *Capitalul în România postcomunistă*, Editura Academiei Române, București, 2019, p. 657.

³ *Ibidem*, p. 602.

⁴ Revista *Lumea*, anul XXV, numărul 10/2019, p. 104.

și București erau patente germane. Avioanele Rombac erau cumpărate de la englezi. Locomotivele de la Electroputere Craiova erau patent elvețian. La Reșița se fabricau motoare de vapoare după licența Renk din Germania. Centrala nucleară de la Cernavodă provenea din Canada. România era a treia țară din lume, după SUA și Japonia, care fabrica anvelope gigant pentru autobasculante de peste 110 tone. Doar două țări din lume făceau șuruburi cu bile: România și Japonia. Acestea se foloseau în industria nucleară și aerospațială. Afirmatia lui Petre Roman, conform căreia industria românească era „un morman de fiare vechi” a fost cea mai nefericită declarație de politician de după 1989, care ne urmărește până azi. Referindu-se la industrie, că e de dat la fier vechi, fostul prim-ministru dorea să spună lumii că întreaga economie a României comuniste nu merita doi bani. Ca să combatem această viziune, cităm date statistice la întâmplare, din diferite domenii: România producea 14 milioane de tone de oțel în 1985; azi, doar 3 milioane. Producea 400.000 tone de aluminiu. Azi produce pe jumătate. Produceam 19 milioane de kilowați, față de 700.000 kilowați, cât producem în prezent. Ieșeau pe poarta fabricilor 1.600 de excavatoare în 1980; niciunul azi. Ieșeau 71.000 de tractoare; niciunul azi (am construit fabrici de tractoare în Egipt și Iran, care funcționează și acum, în timp ce în România au murit). Fabricam 600 de vagoane de pasageri pe an în 1984; azi, niciunul. Cât despre vagoanele de marfă, construiam 14.000 de bucăți pe an; azi, abia 800. În fine, produceam 144 de nave de tonaje diferite; azi, după cum se știe, nu mai producem niciuna.

A dispărut întreg sectorul industriei de textile, confecții, tricotaje (filaturi, țesătorii, fabrici de stofă și postavuri, întreprinderi de pielărie și încălțăminte, toate concepute într-un sistem integrat). A fost închis sectorul agroalimentar (36 fabrici de zahăr, fabricile de ulei, de preparate din carne, de lapte și produse lactate, zeci de fabrici de nutrețuri combinate etc.); -nu mai sunt majoritatea fabricilor din industria lemnului și a mobilei, din industria cimentului, a lacurilor și vopselelor, a medicamentelor, din sectorul construcțiilor de mașini, al exploatărilor miniere de feroase și neferoase, de cărbune etc. S-au desființat întreprinderile agricole de stat și cele de mecanizare a agriculturii, stațiunile de cercetări agricole și, în general, marea majoritate a institutelor de cercetare-proiectare. Au dispărut industria electronică, electrotehnică, de mecanică fină, optică, automatizări etc. Baza națională de soiuri de plante și rase de animale a fost pulverizată.

România nu mai are un pachet național de semințe, soiuri, hibrizi, de culturi cerealiere, plante tehnice, legume etc. A fost distrus aproape în totalitate sistemul de irigații, construit prin îndatorarea dureroasă de la Banca Mondială, pentru a cărei plată românii au contribuit zeci de ani. Au fost abandonate programele de combatere a eroziunii solului, de îndiguri și desecări, dar și cele de irigații în curs (canalul Siret-Dunăre sau București-Dunăre).

Întreaga economie națională a fost pur și simplu pulverizată și lăsată fără nici o logică structurală. Treptat, România s-a transformat într-un paradis al multinaționalelor care controlează industria, agricultura, transporturile, construcțiile, comerțul, sectorul financiar-bancar etc. și care își promovează interesul propriu.”⁵

Cu un asemenea potențial economic, suveranitatea de stat pare că oscilează între impunerea unei „ordonanțe pe lăcomie” și eliminarea ei la numai câteva luni, între numirea unei secții speciale de urmărire a integrității în justiție și desființarea ei meritorie, la puțin timp, pe motiv că o asemenea structură stresează completurile de magistrați. Tocmai de aceea, se apreciază „Ca nici o altă țară, România de azi are „reprezentanți” care înțeleg rudimentar politica și, sub pretextul „deschiderii” vând orice – de la resurse subevaluate și decizii, trecând prin soarta copiilor, la integritate și onoare.”⁶ O suveranitate sinonimă cu suzeranitatea.

Suveranitatea colectivă.

Suveranitatea colectivă se construiește pe baza unor înțelegeri colective între state, ca rezultat al abordării comune a securității colective. Interesele majore legate de securitate, exprimate prin decizii politice, fac posibile renunțări la anumite prerogative de suveranitate specifice statelor naționale.

Prin securitatea colectivă oamenii înțeleg un acord de securitate regional sau global, în care fiecare stat acceptă că securitatea unuia reprezintă securitatea celorlalte, fiind de acord să se angajeze la un efort colectiv pentru respingerea oricărei agresiuni. Securitatea colectivă este

⁵ Constantin Ciutacu, „Clasa politică este terminatorul României moderne”, *Cotidianul Cuvântul liber*, nr. 172, 2018.

⁶ Revista *Lumea*, numărul 10/2019, p. 105.

mult mai mult decât alianțele colective sau formele de apărare colectivă, dar incluzându-le creativ. De aceea, siguranța colectivă poate fi înțeleasă ca un aranjament de securitate în care toate statele cooperează pentru a asigura securitatea fiecărui stat, prin acțiuni îndreptate împotriva tuturor care contestă ordinea actuală prin acțiuni de forță.

De-a lungul istoriei, românii au fost incluși în diverse forme de suveranitate colectivă. După cucerirea Daciei de către romani, dacii s-au angajat să-și apere teritoriile lor, ca parte a Imperiului Roman, prin structuri militare dacice ce puteau fi întrebuințate în lupte oriunde cereau interesele cuceritorilor. În relațiile cu Imperiul Otoman, suveranitatea țărilor române era condiționată de înțelegerile domnești de suzeranitate, din care rezulta că domnitorii români aveau drept prieteni „prietanii Semilunii” și dușmani „dușmanii Semilunii”. Istoria românilor este marcată de numeroase maziliri de domnitori pământeni despre care Înalta Poartă afla că aceștia întrețineau relații secrete cu cei considerați a fi dușmani ai turcilor. În baza tratatelor cu Înalta Poartă, țările române se obligau să sprijine în luptă cu ostași campaniile militare angajate de Imperiu. În numele securității naționale, România a făcut parte din tratate de securitate colectivă atât în primul război mondial, în cel de-al doilea, cât și pe timpul războiului rece. De fiecare dată, suveranitatea de stat a României a fost subordonată tratatelor încheiate, chiar dacă aceasta a trecut dintr-o organizație colectivă de apărare la alta, în funcție de unele interese politice de moment.

După terminarea Războiului Rece, pe moment, România s-a văzut a fi vulnerabilă în ceea ce privește securitatea sa de stat. Ca atare, a căutat să-și consolideze securitatea națională de stat, încercând apropierea de Occident. Pe cale de consecință, cu eforturi foarte mari, România a aderat la NATO, a aderat la Uniunea Europeană și a dezvoltat numeroase parteneriate strategice, cel mai important fiind cel cu SUA. Despre aspectele de suveranitate ce rezultă din aceste înțelegeri, societatea românească nu știe decât ceea ce îi dă încredere.

Forțele politice din România au salutat la unison cu întreaga societate românească acceptarea României ca stat membru NATO. Pe cale de consecință, în baza articolului cinci al Tratatului de la Washington, care consacră principiul potrivit căruia orice atac împotriva unui aliat va fi considerat un atac împotriva tuturor, România s-a angajat să-și regândească structura de forțe militare, a pus la dispoziția NATO locații naționale, a

susținut misiunile internaționale NATO cu forțe militare special constituite și instruite etc. Totodată, în baza tratatelor adiacente, România s-a angajat să-și mărească eforturile financiare pentru creșterea capacității sale de apărare la cel puțin 2% din PIB, a identificat public amenințările la securitatea colectivă: agresivitatea Rusiei, terorismul sub toate formele și manifestările sale, actorii statali și non-statali care destabilizează ordinea internațională bazată pe reguli, migrația ilegală, amenințările hibride și cibernetice. NATO se consideră o alianță nucleară ce acționează pentru a spori securitatea tuturor. A declarat spațiul cosmic ca domeniu operațional al său și și-a declarat creșterea rolului său în securitatea umană. Desigur toate aceste coordonate au legătură cu aspectele de suveranitate națională, tocmai de aceea s-a lansat o invitație Secretarului General să prezinte miniștrilor afacerilor externe o propunere agreată de Consiliul Nord – Atlantic pentru un proces de reflecție orientat spre viitor, având ca obiectiv consolidarea rolului politic al NATO, inclusiv în procesul de consultare, pentru ca NATO să rămână și în continuare garantul libertății, valorilor și securității comune.⁷ Oricum, din moment ce unele țări membre NATO acționează din inițiativă proprie în diferite locuri pe glob, dar sperând la acoperire colectivă, este dificil de cuantificat suveranitatea națională în sprijinirea acțiunilor din spațiu, în definirea terorismului, în definirea securității umane, în definirea statelor agresoare, în susținerea libertății, valorilor și securității comune. Pare că se deschide ușa unor discuții colective despre securitate colectivă și suveranitate dependentă, în condițiile în care se menține mirajul de a fi în colectiv cu ceilalți, cu senzația tot mai pronunțată a umilinței de a fi supus. Excesele de suveranitate, ca și ignorarea suveranității convenite în construirea securității și apărării comune pot cataliza procese generatoare de implozie internă, cu implicații nebănuite asupra ordinii globale. NATO se vede pus în situația de a reglementa relațiile de suveranitate colectivă cu suveranitatea fiecărui stat membru, dar și cu Uniunea Europeană ca formă de apărare colectivă ce rezultă din tratatele de funcționare ale acesteia.

Uniunea Europeană reprezintă un parteneriat economic și politic unic în lume, creat după cel de-al doilea Război Mondial, la propunerea

⁷ Declarația adoptată în urma Reuniunii NATO la Nivel Înalt de la Londra – 3 - 4 decembrie 2019.

părintelui său, Jean Monnet, care reunește în prezent 28 de state europene, acoperind astfel o mare parte a continentului. Începând ca o uniune strict economică, aceasta a ajuns să reglementeze probleme din domenii cât mai diverse, de la ajutor pentru dezvoltarea statelor membre până la protecția mediului. Încă de la apariția sa, statele membre au ales să-și delege o parte a suveranității lor în vederea obținerii unei puteri mai mari pe plan internațional. Deși la prima vedere ar putea fi asemănată cu o federație, precum Statele Unite ale Americii, unde statele membre își exercită independența pe plan intern, în timp ce pe plan extern acestea își pierd calitatea de state suverane, statele membre ale Uniunii rămân națiuni suverane

Odată cu apariția și integrarea statelor în Uniunea Europeană s-a evidențiat nevoia **introducerii în legile fundamentale ale statelor membre de prevederi suplimentare privind suveranitatea și posibilitatea transferării unei diviziuni ale acesteia către instituțiile europene**. Sintagme precum „transfer de drepturi”, „delegare de atribuții suverane” pot fi întâlnite în Constituții precum cea a Franței sau Germaniei.

Constituția României consacră „transferul unor atribuții către instituțiile comunitare”, dar și „exercitarea în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate”. Deși se pot identifica opinii diferite ale statelor în ceea ce privește suveranitatea, este fără îndoială că toate statele membre au înțeles necesitatea delegării suveranității pentru activarea acestora în cadrul Uniunii Europene. Statele membre, după aderare, își păstrează calitatea de subiect de drept pe scena dreptului internațional, exercitându-și toate atribuțiile, exceptându-le, desigur, pe cele delegate UE sau incompatibile cu poziția acestora în cadrul Uniunii. În cadrul Tratatului de la Lisabona este prevăzută garantarea principiului egalității statelor membre, fiind stabilite proceduri speciale de adoptare, modificare sau aderare la tratate, hotărârile fiind luate cu acordul tuturor statelor. Apariția și menținerea Uniunii Europene e strâns legată de existența statelor, inclusiv instituțiile din conducerea acesteia fiind formate din șefii guvernelor sau persoane delegate de statul în cauză (Consiliul Europei sau Parlamentul European). Deși suveranitatea statelor, ca atribut interdependent de existența statului, este absolut necesară, se recunoaște o oarecare limitare a acesteia datorată angajamentelor luate de stat, prin aderarea la tratate și ratificarea acestora, în calitatea sa de membru al

Uniunii Europene, integrându-le astfel în dreptul intern. Se constată respectarea identității naționale, a instituțiilor de conducere ale fiecărui stat în parte cât și a structurilor sale constituționale atât pe plan regional cât și local. Din cele enumerate se constată respectarea suveranității naționale a statelor membre, cu limitările ce sunt aduse de acordurile la care acestea au ales să fie părți, Uniunea acționând pe plan extern cu o competență exclusivă în anumite domenii determinate și, prin intermediul statelor, în domenii limitate, departajarea făcându-se în funcție de stadiul de dezvoltare a statului, filosofia sau economia acestuia, așadar, aderarea la Uniunea Europeană poate fi interpretată atât ca o ingerință în suveranitatea statului, cât și ca beneficiu pe planul dezvoltării economice, politice și sociale.⁸

România a adoptat cu mari speranțe acordurile cu Uniunea Europeană, încercând să se conformeze cât mai mult cerințelor la care s-a angajat. Nu a trecut mult, și România a constatat că numai principiile declarate nu aduc și prosperitatea dorită și suveranitatea sperată. Economia a fost destructurată, activitatea politică și juridică monitorizată, recunoașterea egalității mult amânată, iar cetățenii săi sunt tot mai mult marginalizați. Deși este prezentă cu reprezentanții săi în toate structurile de decizie ale Uniunii, România a înțeles că Uniunea continuă să existe numai în jurul câtorva țări, care acționează în sensul de a face ca celelalte să se alinieze unei politici comune prin ascultare și supunere. Desigur, NATO și Uniunea Europeană sunt organisme colective de securitate și de dezvoltare economico-socială formate din state suverane, care sunt obligate să respecte politica de organizație inițiată de țările privilegiate și din state suverane care neapărat trebuie să se alinieze. Există țări care decid și țări care suportă consecințe. Când plasa suportării de consecințe se abate asupra unor țări ce-și apără suveranitatea, în limitele convenite de tratate, se declanșează reacții care pun în pericol chiar ideea de securitate colectivă, de apărare colectivă, de suveranitate colectivă.

NATO este pe cale să-și revizuiască structura funcțională. SUA a început să-și acuze partenerii că nu fac destul pentru creșterea capacității de ripostă, prin achiziții de tehnică americană. Uniunea Europeană este condiționată și direcționată în legătură cu acțiunile politice și economice față de Rusia și China. Franța reacționează și afirmă că NATO se află în

⁸ <https://ro.wikipedia.org/>

moarte cerebrală. De curând, „Annegret Kramp-Karrenbauer, ministrul german al Apărării, aflată în vizită oficială la Londra, a fost întrebată în conferința de presă dacă are ceva de comentat în privința afirmațiilor făcute de Washington Post care a spus că „Trump a amenințat în secret (Parisul, Berlinul și Londra) cu impunerea unor taxe vamale de 24% pe automobilele europene” dacă nu acționau așa-numitul Mecanism de reglementare a diferendelor prevăzut în Acordul nuclear cu Iranul, cel din care SUA oricum ieșise în mod oficial. Da, această amenințare există, a confirmat ministrul german al Apărării. Dacă aici s-a ajuns în materie de dialog între aliații din NATO, atunci avem cu toții o mare problemă.”⁹ Numai cu câteva zile înainte de întâlnirea acelor diplomați, ministrul apărării de la Londra declarase că țara sa nu se mai bazează pe SUA în momentul în care se va purta un nou război, pentru ca în mod public, la întâlnirea celor doi, ministrul apărării din Germania să confirme ca fiind adevărată afirmația că Donald Trump ar fi șantajat trei aliați europeni pentru a-i forța să ia o decizie în privința unei țări (ceea ce, de altfel, au și făcut). Când țări precum SUA, Anglia, Germania, Franța etc. vorbesc de amenințări, de șantaj, de dictat, de amestec în treburile interne, de nesocotirea suveranității naționale, statele mai mici, care văd în NATO speranța apărării securității, trăiesc adevărate coșmaruri.

Uniunea Europeană, ca entitate politică deschisă, a atras ca un magnet noi state. Promisiunile ce rezultau din tratate erau ademenitoare. Numai că funcționarea concretă a acestei construcții mărețe a început să ridice semne de întrebare, tocmai în legătură cu îmbinarea responsabilităților de securitate colectivă, de suveranitate colectivă și de suveranitate națională. Suveranitățile naționale au început să fie erodate de o mulțime de constrângeri birocratice de natură suprastatală, aspecte ce s-au accentuat în eforturile generale de diminuare a efectelor crizei generale din 2008. Constrângerile birocratice suprastatale au generat reacții naționale, care au culminat cu consultarea populară ce a declanșat părăsirea Uniunii Europene de către Marea Britanie. Pe fond, Uniunea Europeană trebuie să gestioneze în interes colectiv, dar și în numele unor interese naționale cinci mari probleme complexe, care vizează: gestionarea părăsirii Uniunii de către Marea Britanie, afirmarea tot mai vocală a unor formațiuni politice și

⁹ www.adev.ro/q48rd.

culturale de sorginte naționalistă în majoritatea statelor Uniunii, procesele deloc întâmplătoare de migrație de populație extra-occidentală către Uniune, tendințele revizioniste ce se manifestă la granițele Uniunii cu implicarea Rusiei și relațiile Uniunii cu NATO.

Funcțional, Uniunea Europeană are „o mare problemă auto-provocată. Lansată în 1999 și aplicată efectiv din 2002, Uniunea Monetară Europeană a eșuat în atingerea ambelor obiective anunțate la lansare de „părinții” săi tehnocrați. Politic, nu a generat creșterea sinergiilor între statele membre, în vederea unei tot mai strânse Uniuni, iar economic, nu a generat reducerea decalajelor de dezvoltare și venit între Sud și Nord. Dimpotrivă, a declanșat procese contrare, ignorate de europeni până la criza declanșată în 2008, dar perfect valabile după aceea.”¹⁰ Sesizând direcțiile probabile în care se îndreaptă construcția economică europeană, Mario Draghi, în fața Parlamentului European, la 28 ianuarie 2019, aflat la sfârșit de mandat la BCE, declara profetic: „o țară își pierde suveranitatea dacă datoria sa publică este prea mare, pentru că, dincolo de un punct, piețele financiare sunt cele care decid...fiecare decizie politică este examinată de piețele de capital, adică de persoane care nu sunt alese și sunt în afara procesului democratic de control...datoria publică apare prin deciziile politice ale guvernelor, iar suveranitatea se pierde ca urmare a greșelilor politice...”¹¹. Viața economică a Uniunii, aflată sub patronajul elitelor ce reprezintă patruleterul Bruxelles-Berlin-Frankfurt-Paris, a avut drept consecință creșterea puterii Nordului asupra Sudului, creșterea diferențelor calitative între centrul și periferia Uniunii, între economiile avansate și economiile cărora li s-a promis că vor veni din urmă, ceea ce face ca unele forțe politice să considere că promisiunile economice ale Uniunii constituie numai povești care au adus sărăcie mai multă în zone cărora li s-a promis prosperitatea colectivă. România și-a făcut bine temele, a trecut într-o clasă superioară, cea a Uniunii, pe care nu se știe dacă o va mai absolvi.

Degringolada economică este însoțită și de o degradingoladă în susținerea securității și suveranității colective. De curând, Uniunea Europeană, pe fondul regândirii relațiilor din NATO, își propune să

¹⁰ Alexandru Dodan, „Occident, 2019: sub asediu, în căutarea suveranității”, *Revista Lumea* nr. 9/2019, p. 67.

¹¹ *Ibidem*, pp. 67-70.

realizeze și o politică comună de securitate și apărare. O politică de securitate și suveranitate comună ce nu se poate concretiza din cauza tendințelor de impunere a intereselor naționale, dincolo de strategii comune de securitate. În lipsa unor principii de acțiune general acceptate, interese particulare de stat sau de grup de state fac să se compromită interesele colective.

Spre exemplificare, Uniunea Europeană, NATO, țări din NATO și din Uniunea Europeană manifestă acțiuni contradictorii față de Libia. În general, stabilitatea Libiei este o problemă vitală pentru comunitatea mondială, pentru ONU, pentru NATO și pentru Uniunea Europeană. În Libia, cu ajutorul militar al unor state NATO, guvernul legal a fost înlăturat cu ani în urmă. Conducătorul statului a fost ucis oribil, dar ceea ce a urmat a depășit și cele mai negre scenarii. Țara s-a destructurat în regiuni controlate de miliții foarte bine înarmate. În acest moment, în Libia se manifestă antagonic două mari structuri: Guvernul de Acord Național de la Tripoli, condus de Favez al-Saraj, recunoscut de ONU și susținut de SUA, Turcia, Qatar și Italia, și Armata Libiană Națională, condusă de generalul Khallifa Haftar, ce controlează estul țării, cu susținere din partea Egiptului, Emiratele Arabe Unite, Rusia, Arabia Saudită și Franța. Cele două facțiuni au acordat facilități economice unor importante firme aparținând statelor susținătoare. Ca atare, pacea în Libia depinde de înțelegerea țărilor care fac parte din NATO, din Uniunea Europeană, din Consiliul de Securitate ONU etc. Numai că fiecare țară din cadrul acestora are interese particulare: fie politice, fie economice, fie militare etc. Ca atare, în aceste momente în Libia, se poate spune că numai ONU, NATO și UE nu sunt pe deplin implicate, în rest toate celelalte țări își fac simțite interesele. Suveranitatea colectivă pare un sunet de sirenă.

Concluzii.

Suveranitatea națională și suveranitatea colectivă sunt sintagme de maximă generalizare, cu forme imprevizibile de implementare în practica politică. Drumul dinspre suveranitatea națională spre suveranitatea colectivă presupune diluarea celei dintâi și definierea vagă a celei de-a doua. Securitatea și suveranitatea comune ale Europei se află în fața unor mari schimbări paradigmatică. Pe de o parte sunt cunoscute forțele centripete, de reunire a națiunilor în încercarea de a exorciza trecutul caracterizat de

confruntare apocaliptică și de a crea o structură unitară cu unitate europeană comună, în timp ce, pe de altă parte, acționează forțe centrifuge, care scot la lumină identități locale, ce acționează nestăpânit în conformitate cu principiile liberale pentru destrămarea statelor legal constituite, unele aflate în efort de constituire a visului european. Ciocnirea acestor două forțe opuse ridică o seamă de probleme legate de viitorul politic al Europei. Europeanii se tot întreabă de ce oare francezii și germanii se consideră mai europeni decât ceilalți europeni, iar americanii și englezii mai occidentali decât occidentalii? Cu cât se pun mai multe întrebări de acest gen, cu atât mai evidente devin forțele centrifuge ale construcției colective. Forțele centripete susțin că Europa este casa noastră, cu o istorie comună, speranțe comune, obiceiuri împământenite și cu un viitor comun, iar forțele centrifuge trâmbează că Europa de tip germano-francez amenință identitatea națională proprie, destramă căminele naționale, este utopică și tiranică prin monedă și birocrație. Și în timp ce suveranitatea comună franco-germană încheagă și propagă spre colectivitate, suveranitatea țărilor celelalte devine tot mai dependentă și condiționată.

BIBLIOGRAFIE

GEORGESCU F., *Capitalismul în România postcomunistă*, Editura Academiei Române, București, 2019.

KORNAI J., *Dinamism, rivalitate și economie de surplus*, Editura Curtea Veche, București, 2001.

Revista *LUMEA*, numărul 9, 2019.

Revista *CUVÂNTUL LIBER*, numărul 172, 2018.

* Declarația adoptată în urma Reuniunii NATO la Nivel Înalt de la Londra – 3 - 4 decembrie 2019, disponibilă la <https://www.presidency.ro/ro/media/comunicate-de-presa/london-declaration-issued-by-nato-leaders-at-their-meeting-in-london-3-4-december-2019>, accesat la 19.08.2020.

**<https://ro.wikipedia.org/>